

РЕЦЕНЗИЯ

от доцент Живка Желязкова-Койнова, доктор,
катедра "Психология, педагогика и социология", НСА,
на дисертационния труд на Татяна Вълкова Христатијева на тема:

**"Влияние на интерактивни техники върху обучението по английски
език при студенти от НСА „Васил Левски”**

Дисертационният труд на Татяна Христатијева е посветен на обучението по английски език и по-специално на влиянието на интерактивността на обучението върху научаването на езика.

Изследваната проблематика е с много голямо приложно значение, тъй като използването на английския език е вече ежедневна необходимост за българите и особено за студентите. Същевременно наблюдаваме недостатъчно високо равнище на владеење на езика при значителна част от студентите, което не им позволява да четат учебна и научна литература на английски език, да кандидатстват за обучение в други европейски страни по програмата „Еразмус“ и пр. Решаването на това противоречие между необходимост и възможности е от голяма значимост за НСА.

Представената дисертация не е първата, посветена на повишаването на ефективността на обучението по чужд език в НСА. Но тази дисертация най-недвусмислено от всички досега демонстрира ползата от изменението на методиката на преподаване и влиянието на нововъведенията в тази методика върху равнището на научаване. В представения дисертационен труд е представено пълно емпирично изследване – от анкета през предварително експериментално изследване с по-малък брой изследвани лица до основно експериментално изследване.

Дисертационният труд се състои от 168 страници, от които 10 страници литература с цитирани 101 заглавия, от които 52 на български език. В труда се съдържат 35 таблици и 8 фигури. Заедно с приложенията представеният за разглеждане научен труд достига обем от 218 страници.

Дисертацията следва класическата за подобни научни трудове структура и отговаря на общоприетите изисквания. Дисертацията се състои от 3 глави – 1. Литературен обзор по проблема; 2. Хипотеза, цел, задачи, методика и организация на изследването; 3. Анализ на резултатите; а също така Увод, Изводи и препоръки, Литература, и 50 страници Приложения. В приложенията са представени анкетната карта, използваните в изследването тестове и съставената от докторантката програма за експериментално обучение.

На **първа глава** - Теоретична постановка на проблема, - са отделени 63 страници. Тази глава е много добре разработена и се отличава с много добра четивност и достъпност. Тя обхваща основните теории и концепции за обучението по чужд език, комуникативните учебни методи в обучението по чужд език, подходите за дефиниране на интерактивното обучение и специфичните характеристики на обучението по чужд език (и по-специално на интерактивното обучение) във висшите училища и при студентите от НСА.

Анализът на литературата е извършен с вещина и прецизност, докторантката демонстрира отлични умения за анализ на литературата и респектираща компетентност в психологията на езиковото обучение. Задълбочено се анализират множество теории за обучението по чужд език, кореспондиращи със съответните психологически и педагогически теории. При предишно обсъждане беше предложено да се разгледа по-обстойно в теоретичната част въпросът за удовлетвореността на студентите от езиковото обучение и това вече е сторено от докторантката. Първа глава завършва с шест обобщения, въз основа на които се формулира хипотезата на дисертационния труд.

Във втора глава, обхващаща 14 страници, е представена методологията на изследването. Хипотезата, целта и задачите са ясно и точно формулирани и оптимално структурирани.

Обектът на изследване вече е много добре описан и представен таблично. Впечатлява балансираният дизайн на експерименталните изследвания. Общо в изследването на докторантката са обхванати 152 студенти от НСА - 44 в анкетното проучване, 40 в предварителния експеримент и 68 в основния експеримент.

Организацията на изследването е детайлно представена. Методите на изследване изцяло съответстват на целта и задачите на изследването, коректно са подбрани и представени.

Анализът на резултатите, на който докторантката е отделила 77 страници, е много добре написан, с умели интерпретации на получените резултати. Изведените закономерности са подкрепени от доказателствен и илюстративен материал. Авторката разкрива уменията си за анализ и съпоставка, за обобщение и извличане на най-важните закономерности.

Последователно и систематично са анализирани данните, получени в анкетното и в предварителното експериментално изследване, след това и в основния експеримент. Всички необходими анализи са представени в подходящи таблици и илюстрирани с графики. Впечатляват великолепно оформените, много ясни и четивни таблици с резултатите от сравнителния анализ в тази част (№№ 13, 15, 17, 19, 21, 23, 25).

По отношение на интерпретациите на получените резултати на стр. 90 бих добавила, че жените не само полагат по-голямо старание в подготовката си, но също така и като цяло имат по-високо равнище на вербален интелект в сравнение с мъжете, поради което по принцип може да се очакват по-високи резултати в езиковото обучение при жените в сравнение с мъжете независимо от методиката. Поради това контролирането на влиянието на фактора „пол“ (което докторантката успешно е извършила в изследванията си) е от много съществено значение.

Във връзка с посочената от докторантката необходимост от подобряване на уменията за работа в екип при студентите (на стр. 92) бих отбелязала, че става дума за умение от изключителна важност в нашето съвремие, чието развитие е първостепенна задача на обучението във висшите училища, но по която задача засега се прави твърде малко. Именно в стимулирането на развитието на уменията за екипна работа откривам една от големите практически ползи от експерименталното обучение, организирано от колежката Христатиева, защото развитието на това умение би улеснило не само езиковото обучение, но и преподаването по всички останали дисциплини.

В някои от таблиците е изнесен коефициентът *Cohen's d* за оценка на големината на ефекта, което е голяма рядкост при докторантите в НСА. Повечето от тези коефициенти в таблиците свидетелстват за голямо и много голямо положително влияние на експерименталното обучение върху съответните показатели.

Широко възприето е мнението, че този коефициент не се изчислява при зависими извадки, понеже дава твърде завишени стойности. Явно авторката и научният ръководител се придържат към противоположното мнение – че е възможно прилагането му и при зависими извадки, стига да се направят съответните корекции. В такъв случай е уместно да се спомене във втората глава каква точно корекция е извършена при тези изчисления, а и въобще да бъде споменато използването му в частта за математико-статистическите методи.

Изводите и препоръките са формулирани пределно стегнато и точно на страница и половина. В изводите са синтезирани всички получени резултати, като обобщенията са правилни и уместни и произтичат директно от анализа. Потвърдена е хипотезата на изследването. Доказана е ефективността на новата методика, включваща интерактивни техники за обучение.

Препоръките също са абсолютно уместни, произтичат от резултатите и изводите на дисертационния труд и освен това са практически ориентирани и доста бързо осъществими. Особено приветствам идеята на докторантката да се заеме с организирането на учебна банка от материали, свързани с прилагането на различни интерактивни техники в специализираното чуждоезиково обучение в НСА. Осъществяването на тази идея ще помогне за подобряване на качеството на обучение и ще помогне на бъдещи млади преподаватели по английски език по-бързо да се адаптират към новата учебна среда и въобще по-бързо да повишат професионалната си квалификация.

Прави добро впечатление, че докторантката Христатиева се е съобразила с всички съществени бележки и препоръки, отправени при предишни обсъждания на дисертационния труд в катедрата. Дисертацията е значително подобрена като качество и оптимизирана като структура. Обобщената ми оценка за дисертационния труд е изключително висока. Малкото забележки, които отправям, са с чисто технически характер.

Както авторефератът, така и формулираните приноси съответстват коректно на представения труд. Заедно с това, докторантката има три публикации по темата на дисертацията, като една от тях е самостоятелна.

Всичко това ми дава основание да **предложа на уважаемото научно жури да присъди на Татяна Вълкова Христатиева образователната и научна степен „доктор“.**

Подпис:

(доц. Ж. Желязкова-Койнова, доктор)

01.06.2018 г.

София